

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre.....	24 kor. (12 frt)
Félévre.....	12 „ (6 „)
Negyedévre.....	6 „ (3 „)
Egy hóra.....	2 „ (1 „)
Egyes szám.....	8 fillér (4 kr.)
Vidékire.....	10 „ (5 „)

Megjelenik mindennap
korán reggel.
Ünnep és vasárnap után is

Kolozsvár, 1904.

Főszerkesztő: Dr. PAPP JÓZSEF.

Hétfő, június 6.

UJSÁG

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG

KIADÓHIVATAL

Egyetem utca 7., (Lyceum-nyomda.)

HIRDETÉSEK DIJA:

Négyszög centiméterenként 8 fillér.

Iparosok és kereskedők kedvezményben részesülnek

Nyilttér megállapodás szerint.

Apponyi végzete.

Irt: Hentaller Lajos országgy. képviselő.

Sajátságos végzete, fatuma van Apponyi Albertnek! Oly sajátzerű, mint maga parlamentarismusk. Apponyi sokszor állott már azon a ponton, hogy az igaz nemzeti ügy elére álljon; annak vezére legyen és kedély gyengesége folyton utjába állott az akaratk. Szeretett volna tenni, de nem mert.

Tudjuk, hogy főleg a középkorban ezren és ezren foglalkoztak az alchymiával, keresték a bölcsek követ; az aranyesimálás mesterségét. Nem csak kalandosok, kétségbeesett egzisztenciák, de a história tanúsága szerint Rudolf osztrák császár is az astrológia mellett Prágában főleg ennek áldozta idejét. Persze, hogy hasztalan! Hát körülbelül így hasztalanul töltötte el életének javát Apponyi Albert is a politizálásal. O politikai életét a magyar nemzet és a bécsi udvar között élte le. Fátuma az, hogy a bécsi udvari körök vezéregyéniségei nem bíztak benne, a magyar nemzet részére pedig politikája nem volt elég magyar, s elég egyenes és elég nyílt.

Nem volt Apponyi programja magyar, mert annak egyetlenegy pontja sem olyan, melyből politikai emeltyüt lehetett volna kovászolni arra nézve, hogy segélyével pénzügyi és gazdasági életünk felszabadulhasson Ausztria nyomása alól.

A nagy nemzeti közvélemény tehát azt látta, hogy Apponyi csinál személyi politikát, csinál pártpolitikát, de magyar nemzeti politikát sem nem csinál, sem nem akar csinálni, de talán ha akarna, sem tudna.

Apponyi politikai pályáját Szent-Endrén kezdte a múlt század hetvenes éveinek elején. Akkor a Senei Pál-féle ó-konzervatív táborhoz tartozott. Az a szentendrei választás sokáig igen-igen hírhedt volt, mert csunya vesztegetési históriák fordultak ott elő. Seneivel együtt otthagyták a konzervatívokat s a mérsékelt ellenzéki pártot alakította. Ez hamarosan átgörödött pártokivüli szabadelvűpárttá.

Ezt nevezték abban az időben köznyelven Habarékpárttnak. Majd egyéni karaktere nemzetiebb irányban domborodván ki, pártja: nemzeti párttá változott, s nemzeti párt maradt, amíg Széll alatt nem fuzionált a szabadelvű párttal. Vagy harmincad magával onnan Hédervár bukása után ujrakiváltak. De mielőtt kiváltak volna gr. Apponyi a szabadelvű pártból, nem tagadhatta meg magától azt a gyönyörűséget, hogy a nemzeti ügyön egyet ne rugjon. Tette ezt amaz emlékezetes éjjeli ülésen, a midőn a kormányt pártfogásába vette, s leszállván elnöki székből és húzta a szálkát a lábából, ezzel megadta a kegyelem-dóbst a nemzeti ügyeért folyt obstrukcióval.

Hát bizony ez csak olyan politikai sanda mészároskodás volt. Mert régi dolog, hogy két nyeregben egyszerre nem lehet ülni. Apponyinak pedig ez volt a legtöbb vágya. És párttagjait is rendesen azok közül ujoncozta, akik Jánosként folyton kétfelő tekingettek: Bécs felől az udvar kegyeit keresték, a nemzetől pedig népszerűséget kértek.

Ez a párt ép úgy mint vezére határozatlan volt mindenben. Oka az, hogy hű akart lenni az osztrák császárhoz, s ennek dacára otthon magyar ember szívében akart mutatkozni.

A politikai pályára komoly tanulmányokkal felkészülve lépett. A természettől áradó élénk és színezett ékesszólással s nagy szóbeszéggel van megáldva. De ha szó-

lott, egy dolog folyton hiányzott beszédéből: a beszéd tekintélye.

Diszes szónok, s mint szónok disze pártjának, de pártját sem összetartani, sem a felosztástól megmenteni sem tudta.

Oka ennek az, hogy nálunk csak kétféle politika lehetséges: vagy udvari vagy osztrák, vagy nemzeti és magyar. Közép ut nincs! Ezt nem hitte Apponyi Albert. Ez a végzete.

A sertésvész ellen.

A monori gyógyszer.

[Budapest, június 6.]

Az európai civilizációra megérett és modern haladásra képesített kisebb nemzetek sorából immár valóban messze kiemelkedtünk: mi magyarok.

Mint ilyen, a nevelésnek már magasabb fokot álló kultúrát, mi is tudjuk, hogy mi a természet rendje s ezen megnyugtató lélek és elméleti állapotban minden hitünket reményünket és szeretetünket egyedül abba a tudományba vetjük, amelynek kizárólagos miveltől, árendását, sőt: tulajdonosai azok a hivatalos tudósok akik erre a szerepre néha sok protekcióval, gyakran sok stréberséggel és mindig sok izadás árán jutottak el.

Ezek viszik előre a mi haladásunk zászlóját. Lassan, az igaz — mondjuk mi de biztosan — hiszik ők. A szerencsés véletlennek, a különös adománynak, az isteni szikrának — semmi jelentőségét, semmi érvényesülést nem tulajdonítanak, nem engednek: ők! Minden eszme: téves, minden találmány: kontarkodás, amely mástól s nem a céhből származik.

Magyarország népének évente sok millióra menő kárt okoz a sertésvész. Keresi, kutatja a baj okozóját a tudósok és laikusok legiója. Hiába.

Egy birtokos, abból a régi, virtuosus, de szerény, szolid magyar-nemes fajtából ezeltt nyolc évvel, rájön — úgy, isten különös kegyéből — arra, hogy mit kell a disznóknak adni, ha meg akarjuk az életnek menteni.

Megmenti a saját állományát s ad az egyszerű szerből szomszédainak is, ad egy egész falunak. Egy falu csordája kiálból a vészből és neki nem jut eszébe hogy ez a felfedezés: kincs, hogy ez a gyógyszer: vagyon, neki és az egész világ gazdájának.

Hire megy a csodának országszerte s — nyolc év után — mikor már nem tud ellenállani a mások rábeszélésének, szabadalmat vesz találmányára és felajánlja szerét kísérletezésre a magyar kormányknak.

Amikor ezt tette, akkor, addig már ezeket áldozott az ingyen, szíveségből fűnek-fának osztogatott gyógyszerre. Jogos igényei támadtak tehát arra; hogy kutatásai, szíveségei és anyagi áldozatai — végre megfelelő honoráriumot nyerjenek. De jogot formált arra az egész ország és egész világ is, hogy megfelelő ellenszolgáltatás fejében — mindenki részeseülhessen az isteni adomány áldásaiban.

És mi történik! Leszáll magas piederstáljáról és kiszáll: a magas, a szent, az egyedül üdvözítő vaskalapos tudomány és a maga szertartások komolyságával, töltőgéssével és időtlen feltékenységével — fertőtlenített bonckébe alá veszi a hitetlen laikusnak türelmét tudományát és sikerét és ahelyett, hogy lázas gyorsasággal segítené elő a kétségtelen bizonyosság felderítését, időtlen időki nyújtja és késlelteti a kísérletek végső konkluziójának elérését és utolsó percben is mesterségesen igyekszik elhinteni a diadalmasan előre törő sikerrel szemben a kételkedés csiraképtelen magvait.

A múlt hónap 28 és 29-én megjelent gazdasági szaklapok közül három (a „Gazd. Lapok” az „Állatny.” és tejgazd. Lapok” és a Köztelek) között le ugyan egy „F. L.” aláírással ellátott és ugyanazon tartalmú cikelyt a monori kísérletekről s aki ezeket az egytartalmon cikkeket elolvasta, annak lehetetlen, hogy szemébe ne ötlött volna a tendencia, melyből azok megírattak. Avagy miért kell valakinek szerényke magánmeggyőződését egyszerre három, vagy több lapba is beplántálni akkor és annál az esetről, amikor a nagyközönség érdekei felett, melyeket éppen a feltaláló legkevésbé akar vesélyeztetni, maga a minisztérium öröklik?

A múlt hónap 28-án magam is személyesen voltam Monoron. Megismerkedtem Simayval. Komoly, szavahihehető magyar uriembert ismertem meg benne, aki már múltjánál és koránál fogva is felette áll a sarlatánizmus gyanújának.

Zárt ajtón keresztül jutottam hozzá. Fegyverrel őrizeti éjjel-nappal a kísérleti telepet s 6 óra is ott tartózkodik állan-

dóan a helyszínen, pedig csak néhány hete ment át egy súlyos, életveszélyes orvosi operáción. Bámulus az őrgnek testi szívóssága és lelki ereje. Panaszkolt egyetmást nekem. Most nem részletezem, hogy kik ellen és miket. De sok és nagy igazai lehetnek! Eleget hallottam és láttam arra, hogy legalább ennyinek a magírásától tartózkodni ne tudjak. Nem csodálom, hogy bizalmatlan, hogy fél és hogy ügyei l....

Láttam az általa kezelt tíz süldőt éppen és elevenen, dacára a kísérlet elején való természetes fertőzésnek és dacára a helyeserének.

Láttam és hiszek. Hiszek már ma és nem aggaszt a június 7-i terminus amikor a kísérletek befejezést nyernek. Ott leszek akkor is és bizom abban, hogy az a tíz malac még mindig élni fog.

És ezek után, magam is a közügyek szolgája lévén, az erdélyrészi állattenyésztő gazdaközönség érdekében valónak tartom, hogy — a következő sürgős kérelmet intézzem Tallián Béla miniszterünk öngyméltóságához:

Kegyetlen Urunk! Amennyiben június 7-én a most folyó kísérlet szabályszerűen és szerencsésen fog befejezést érni, kegyeskedjék Nagyméltóságod még aznap dátummal és postával az árusítási engedélyt Simay Gyulának megküldeni.

Az általános használatba vétel rövid idő alatt minden kísérletnél fényesebben és biztosabban meg fogja mutatni a találmány értékét és az eddigi jelek után sem Nagyméltóságodat, sem a feltalálót nincs okunk kudarcotlól féltetni.

E lépéssel veszíteni semmit sem lehet nyerni, azonban: végtelen sokat! Kétszer ad: aki gyorsan ad!

Tokaji László.

A debreceni gyilkosság újabb részletei.

Hajza a gyilkosok után.

— Saját tudósítónktól. —

Kolozsvár, június 6.

Debrecenből írják: A szerencsétlen Gajgázó Antal meggyilkolása ügyében, Mile Pál rendőrfogalmazó tegnap mintegy 34 részben gyanúsított, részben tanúként jelentkező és előállított egyént halgatott ki. A kihallgatott és kihallgatandó egyének számát teljesen szaporította az a 400 korona jutalomdíj, mit a meggyilkolt ifjú atyja és sógora tűztek ki annak, ki a gyilkos nyomára vezet, vagy azt kézrekeríti. Ennek a 400 koronának tulajdonítható, hogy rendőri és magánember egymás kezébe adja a bűntényi osztály kilincsét, a ki csak szeret tetheti, vagy tanuként jelentkeznek, vagy leronyolódott és elzúllott alakokat cipel a kihallgatásokat vezető rendőrfogalmazó elé a jutalmazása reményében.

Ember legyen az, ki a megtorlódtat jelezőkönnyek halmazából a helyes utra vezető irányt megtalálja. A tegnapi nap eredményeként mégis azt jegyezhetjük meg, hogy a kihallgatottak közül egyet alapos gyanúkok sulya alatt kihallgatása után foglyoként visszatartottak. Legnagyobb baj az és az a tanuallomások jelezőkönnyéből is kitűnik, hogy éppen az áldozat barátai tudtak a legkevesebb felvilágosítást nyújtani, sőt a legnagyobb valószínűség szerint a nagy ijedelem és meglepődés miatt a rendőrséget akaratlannul bár, méris tévesen informálták. Mert egybehangzóan vallották azt, hogy a tettesek közt és 6 közöttük egyszerű és rövid szóvalatáson kívül teltelegessé csupán egy egyenre mellbelökés és az a szúrás volt, mit az áldozat szenvedett, továbbá az az ütés, mit gyenge és vékony nádpálcikával Pócsy Mihály mért a gyilkosra.

Ez pedig az orvosi vizsgálat szerint teljesen ki van zárva. Mert dr. Szentpályi és dr. Iszó egyhangzó véleménye az volt, hogy Gajgázó Antal fején hat-ből ütés nyoma volt, a mely ütés semmiképpen sem származhatott az elesésből. Mert az elesésnél a test kiálló részei sérülnek meg leginkább és látható módon, Gajgázónak pedig arcán és halántékán voltak sérülések, sőt az ajkán volt két oly mérvű ütési nyom, a mely semmi szín alatt sem származhatott elesésből. Ha em a dolog körülbelül úgy áll, hogy pár percig dülkődtek és verekedtek, sőt valószínűleg a nádpálca ütés is verekedés közben, nem pedig a szúrás után történt. E feltételek mellett tanusodik az a körülmény is, hogy mint egyik jelenvolt kijelentette, hogy szembesítés esetében sem ismerné fel a tettest.

Ha ők csupán szót váltottak és csak lökdösődtek (amit különben csak egyikőjük tett) a többi nyugodt szemlélő a 6-8 lépésnyire fekvő gázláng segítségével könnyen, megerőltetés nélkül szerezhetett volna magának fogalmat a tettes személyéről.

Az alapos gyanú okok alapján letartóztatott egyén további kihallgatása ma lesz.

A legújabb fordulat egyébiránt az, hogy egy Spitz nevű fiatal ember, a ki ál-

lálítólag a Széchenyi-utca tulsó sarkáról nézte az egész jelenetet és látta a gyilkosok elszaladását, ezek egyikében határozottan felismert egy kőműves legényt.

Meg is nevezte, de csak a vezeték nevét tudta. S mivel ilyen nevű ember több van a városban, a rendőrség valamennyit ma kihallgatja.

A városban tegnap este erősen elterjedt az a hír, hogy a gyilkost elfogták. De ez nem történt meg. Még mindig csak a topogatózás után halad az előnyomozat.

Az utolsó forint.

Tragédia a korcsmázás után.

— Saját tudósítónktól. —

Kolozsvár, június 6.

Az élet legmegrázóbb tragédiából való esemény ez, amelynek szomorubbát a leg-sötétebb színekkel dolgozó regényíró sem ír.

Szegeden a Felsővárosban felakasztotta magát a padláson Kopasz Pál 52 éves kotrótelepi munkás és meghalt. Három hónap előtt halt meg a felesége. És most öt gyermek maradt anyátlanul, apátlanul.

Kopasz Pál a felesége halála óta még nagyobb gyöngédséggel csüggett öt gyermekén, kik közül a legidősebb tizenhétéves, a legfiatalabb pedig öt éves. Minden este pontosan hazatért a szomorú tőhelyre és az elköltözött anyja helyett is becézgette a gyermekeit.

Szerdán este a kotrógépről, a hol ő dolgozott, kikérte a fizetését, tizenkilent forintot: azt mondta, száz helye van annak a kis pénznek. Mikor hazasielt, találkozott két régi cimborájával, akik behívták a korcsmába és ott italoztak vele. Szó szót kapcsolott, telt-múlt az idő, keringett, forgott és űrlt a pohár, míg az öt árva gyermek atyja annyira berugott, hogy másnap sem ment haza. Sőt Urnapjának tisztelőre is a korcsmában ölyelgett. Csak este botlott haza.

Mikor szemközt találta magát az öt gyermek szemrehányó arcával, elfacsarodott a szíve. Az éhes gyermekek fájdalomss tekintete, panasza arca kinozta a lelkét. Ki vágott egy ezüst forintot az asztalra s így szólt:

— Nesztek, ez az utolsó forintom.

Megbánta, rettenetesen megbánta a könnyelműségét és sírva fakadt a gyermekei előtt.

Azok vigasztalták, cirogatták és a forintot vett eleségből először öt kínálták. Nem evett semmit és egész éjszaka be sem hunyta a szemét. Reggel lehorgasztotta a fejét és rá sem mert nézni a gyermekeire, ha megszólították, még jobban levágta a fejét és hallgatott, mint a ki megnevelte.

Majd mikor nagyon kérték, hogy szóaljjon meg már, nyögve mondta:

— Az uristen elvőtte az én eszemet,

Édes kis cselédeim, imádkozzatok értem!

Kiment az udva rá és nem került elő többet. Délelőtt keresték a gyereket és sok lótas-futás után megtalálták a padláson. A gerendáról holtan csüggött alá. Oda akasztotta magát a ruhaszárító kötéllal.

A rendőrség a holttestet levágta a gerendáról és a kórház halottas házába szállította, továbbá megállapította hivatalosan, hogy minden kétséget kizáróan, öngyilkosság esete forog fenn.

Elátkozott udvar.

A hová tisznek tilos a bemenet.

— Saját tudósítónktól. —

Kolozsvár, június 6.

Néhány hónappal ezelőtt egy zord napon — legalább a következmények miatt zordnak kell mondanunk — egy ezredes jelentkezőt kihallgatásra a pármái hercegnél, a ki Bécs-Ujhely mellett levő kastélyában tartja udvarát. A hercegné valami egyéb dolog volt, semhogy az ezrede t rögtön fogadhatta volna, úgy, hogy ennek várakoznia kellett.

Hogy el ne unja magát és ahogy illik is, a mi a fogadás ideje elérkezett, a herceg udvarmestere: Ledochowszki gróf társalgott vele, ugyanaz a Ledochowszki, a ki nemrég még vezérkari kapitány volt, de mert a párbajellenes mozgalom hívének vallotta magát, ki kellett lépnie a hadsereg kötelékéből. A pápa ugyan megdicsérte állásfoglalásáért, de katonának nem találhatta méltónak és tudj Isten hol költené a jövedelmét, ha a pármái herceg meg ne jött volna.

könyörül elhagyatottságán és maga mellé nem veszi udvarmesternek. De odavette és azóta Ledochowszki gróf ott él a pármái herceg udvarában.

Az udvarmester tehát társalgott az ezredessel és, a hogy illik, igyekezett, hogy szórakoztassa. Am azért-e, mert ez nem sikerült neki, vagy az ezredes mégis bosszankodott a várakozás miatt: elég az hozzá, hogy az ezredes gondolkozni kezdett. Gondolkozott, gondolkodott és ez észlevenítség folyamán érdekes eredményekre jutott. Ime, ez a Ledochowszki — gondolta magában — kizárták a hadseregűl, következésképpen olyan ember, aki nem való tisztek társaságába és most mégis egy ezredessel értekezik az időjárásról, a lovakról és a herceg vadászutjáról. És miért? Mert a pármái herceg udvarába fogadta. És ha csak egy ezredes volna! De nem. Jönnek vagy jöhetnek ide más tisztek is és találkoznak vagy találkoznak vele ők is. Ledochowszki, a ki nem párbajozik. Rettenetes!

Az ezredes bizonyára örült, hogy ily gondolatláncolatot állított össze, mert hazameve nem hagyta nyugodni a búszkosság, hanem elment fölöttes tábornokához és közölte vele, hogy mit töltött ki. A példán felbuzdult a tábornok is és ő is gondolkozni kezdett, a mely észbeli tornászának az volt az eredménye, hogy ő is felette aggasztónak találta a dolgot. Ment tehát a hadosztályparancsnokhoz, a ki szintén elkezdett gondolkozni és miután kellőképpen méltázta az ügyről, tovább vitte a kérdést Uexküll Gyllenbant hadtestparancsnokhoz, úgy hogy most már ez fogott hozzá a gondolkodáshoz. Gondolkodott, gondolkodott és miután eléggé kigondolozta magát: cselekedett. Mert hogy a pármái hercege még sem lehet reá parancsolni: csapja el az udvarmesterét, hát katonai átkot alá vetette a herceg udvarát és rendeletet bocsátott ki, a melyben meghagyja, hogy a melyik katonatiszt meghívást kap a pármái hercegehez, irjon érte alázatos köszönet levelet, de elmenni ne merjen. Katonatisztak tilos átlépni a pármái herceg küszöbét, mert ott az a veszély fenyegeti, hogy egy bizonyos Ledochowszkival találkozik és ebből még nagyobb veszedelem származik ő reá.

Eddig volt az ügy a delegáció egyik minapi ülésén, amikor a következtetés csinos fordulatot adott neki. Az ülésen ugyanis megintepellálták a közös hadügyminisztert a pármái herceg udvarának kiátkozása ügyében és Pitreich hadügyminiszter úgy nyilatkozott, hogy a dolog rendjén van, katonatiszt csakugyan nem látogathat el a pármái hercegehez.

A hadügyminiszter válasza következetes volt, amennyiben nem desavánálta az ezredet, a dandárakat, a divizionáriust és a hadtestparancsnokot; de fordulat is van benne. A hadügyminiszter ugyanis szakított az ez ügyben hagyományos eljárással és nem gondolkodott. Mert ha gondolkodott és gondolkodott volna ő is, eszébe jutott volna... Frigyes főherceg és a fia. A főherceg ugyanis násza a pármái hercegné, amennyiben fia ennek a leányát vette feleségül és ha a hadügyminiszter gondolkozása szánta magát, reá jön vala, hogy amíg Uexküll-Gyllenband csak a maga hadtestének parancsol, a miniszteri nyilatkozat a hadsereg valamennyi tisztjének szól, még a hadtestparancsnok Frigyes főhercegné is, lévén, hogy katonailag ő is alája van rendelve a hadügyminisztériumnak.

Pitreich hadügyminiszter tehát azt tette, hogy kijelentésével Frigyes főherceget félt eltöltötte az apói csöklöt, Frigyes főhercegné pedig megtiltja, hogy meglátogassa názzal. Mások másként boldogok; nekik emy két boldogoknak lenniük, mert ha nem, kihívták maguk ellen a katonai megtorló eljárást.

1904. Június hó 1-ével új előfizetést nyitottunk az „UJSÁG”-ra.

Június 1-től július 1-ig..... 2 korona.
Negyedévre..... 6 korona.
Félévre..... 12 korona.
Kérjük azokat a t. c. vidéki előfizetőket, kiknek előfizetése lejárt, hogy az „UJSÁG” megrendelését minél előbb megújítani szíveskedjenek.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár június 5.

— (Ügyvédi vizsga.) A kolozsvári farkas-utcai fogház köztisztviselőiben álló felügyelőjének Halász Sándornak fia, dabasi Halász Zoltán a napokban tette le Budapestben kitűnő sikerrel az ügyvédi vizsgát. A nagy képzettségű fiatal ügyvéd Budapestben folytat ügyvédi praxist.

— (Kitüntetések.) A Vörös-kereszt egyet 25 éves jubileuma alkalmából ő fel-sőbbek között dr. Czirmáncsy Ottó kolozsvári ügyvédnek a kir. tanácsosi címet; dr. Benel János egyetemi magántanárnak a Ferencz József-rend lovagkereszt- adományozta.

Iskola Alapítvány – Kolozsvár: Könyvtári Egyesület, Könyvtár, Căminul Școală – BCU Cluj-Napoca